

Verslag Broedvogel Monitoring Project

Bedafse Bergen NW 2014

SOVON Vogelonderzoek Nederland BMP plot nummer 7069

Figuur 1

Samenvatting

In het broedseizoen van 2014 is het gebied Bedafse Bergen NW geïnventariseerd op alle broedvogels (ook exoten) en op dagactieve zoogdieren.

- In totaal is er 42 uur aan veldwerk gedaan door Bart van Kessel, Piet van Dijk en Ria van de Rakt, namens Vogelwacht Uden.
- In totaal zijn er 59 soorten waargenomen verdeeld over 1181 waarnemingen.
- Dit resulteerde uiteindelijk in 50 soorten met een territorium. In totaal werden 307 territoria gevonden.
- Van alle waargenomen soorten staan zeven op de rode lijst¹; Boerenwaluw, Gele Kwikstaart, Groene Specht, Huismus, Koekoek, Kramsvogel en Matkop.

December 2014

Bart van Kessel en Arend Vermaat

¹ Ruud van Beusekom, Paula Huigen, Fred Hustings, Kees de Pater & Johan Thissen Rode Lijst van Nederlandse broedvogels (2005) Uitgever: Tirion ISBN: 90-5210-59-87

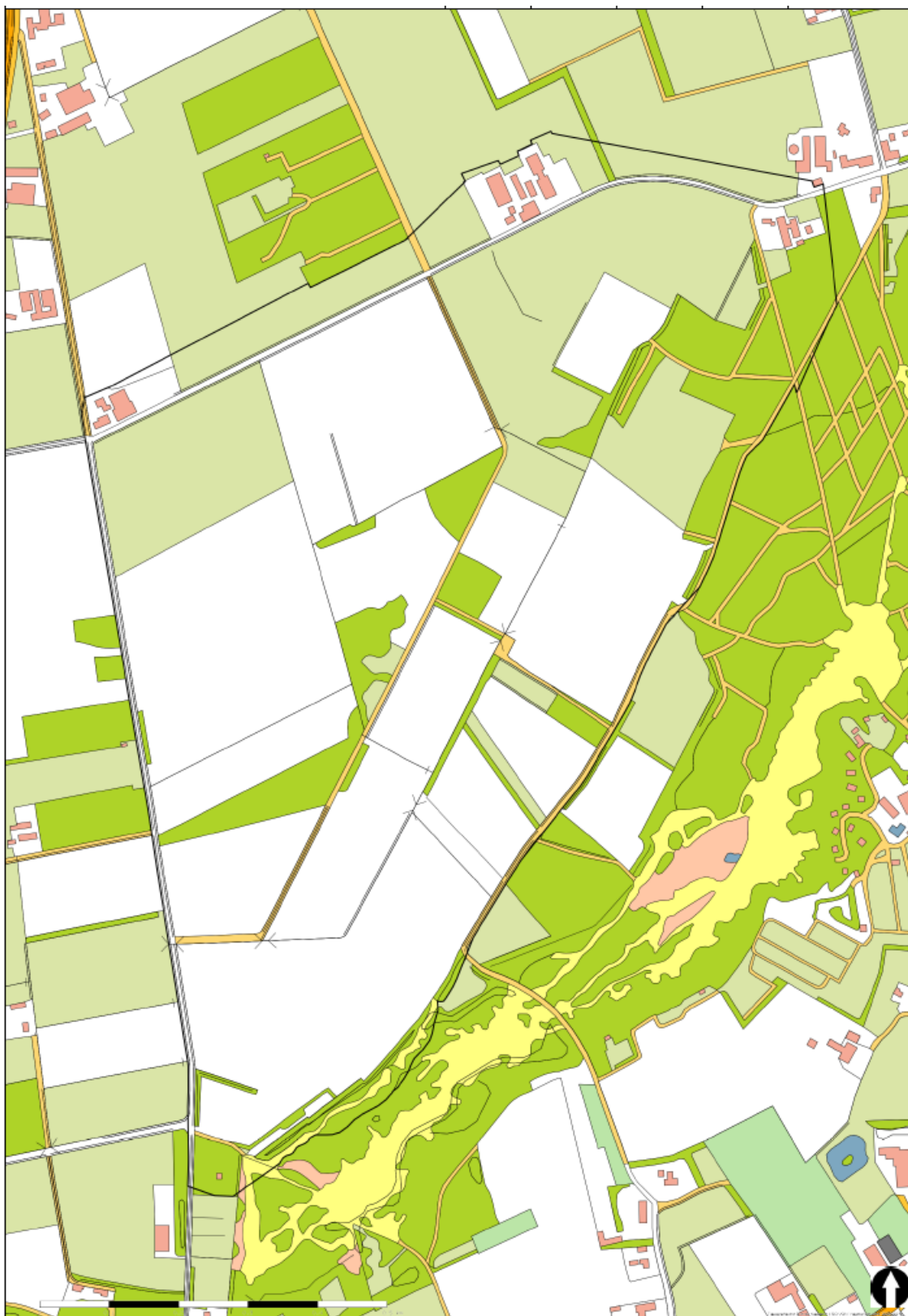
Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
Methoden	8
Achtergrond	8
Veldwerk	8
Bureauwerk	9
Resultaten	10
Tijdsbesteding	10
Waargenomen vogelsoorten	10
Waargenomen zoogdiersoorten	15
Appendix	16
Lijst met broedcodes	16
Soortkaarten van waarnemingen en eventueel de territoria van alle waargenomen soorten	17

Inleiding

In het broedseizoen van 2014 is het gebied tussen Meuwelweg, de Brakkense Dijk en de Bedafse Bergen geïnterpreteerd op alle broedvogels. Dit ligt in de buurt van het dorp Vorstenbosch in de gemeente Bernheze. Het gebied is gelegen in de kilometerhokken 45-46 12,13, 22 en 23, 31 en beslaat 94 hectare. Het gebied wordt gekarakteriseerd door een afwisseling van bospercelen en landbouwgebied. In het zuiden en oosten grenst het gebied aan het zandverstuivingsgebied de Bedafse Bergen. Een belangrijk deel van het gebied is ongeveer 5 jaar geleden ingericht als natuurgebied, ter compensatie van de aanleg van de snelweg A50. Dit is ongeveer een derde deel van het gebied, het zuidelijke deel. Dit jaar is er nog een perceel met jonge boompjes ingeplant, mogelijk ook om meer natuurgebied te maken.

Dit gebied is nooit eerder op broedvogels geïnterpreteerd, maar het aangrenzende gebied Bedafse Bergen wel, maar dat is circa 5 jaar geleden. In de volgende figuren zijn de topografische kaart en een luchtfoto van het gebied te zien. Tevens is er een fragment van een oude topografische kaart afgebeeld (figuur 4) waar het gebied ook op ligt. Een exacte aanduiding is alleen helaas niet mogelijk.

Figuur 2: Topografische kaart van het gebied

Figuur 3: Luchtfoto van het gebied

Figuur 4 Oude topografische kaart

Methoden

De broedvogelinventarisatie werd uitgevoerd volgens de BMP methode van SOVON Vogelonderzoek Nederland gepubliceerd in “Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. Uitgave 2011”². De analyse van de resultaten werd automatisch gedaan met het autoclustering programma van SOVON Vogelonderzoek Nederland zoals gepubliceerd in “Handleiding Autoclustering in BMP”³.

Achtergrond

Doel van het SOVON-broedvogelonderzoek is het vaststellen van de aantalsontwikkeling van alle broedvogelsoorten in ons land. Gaat de Huismus nog steeds achteruit en zet de vestiging van de Putter in oost Brabant door? Doen weidevogels het in de veenweidegebieden beter dan op de klei? Welke zomervogels nemen toe, welke af? Om de aantalsontwikkeling van broedvogels vast te stellen wordt gewerkt met een gestandaardiseerde werkwijze: monitoring. Hiervoor is het nodig dat vaste gebieden jaar op jaar worden geteld. Hierdoor ontstaat een betrouwbaar beeld van de aantalsveranderingen. Dit systematische onderzoek verschilt van het verzamelen van losse meldingen, waarbij alleen informatie over de aanwezigheid van een bepaalde vogelsoort boven water komt (de afwezigheid wordt niet geregistreerd) en de vastgestelde aantallen sterk worden bepaald door de inspanning en persoonlijke voorkeuren van de waarnemer.

Veldwerk

Inventarisatie volgens een strak schema van alle aanwezige soorten (inclusief exoten en zoogdieren) in een klein telgebied van 10 tot 250 ha. Het telgebied moet in maart tot en met juni minstens zeven keer (vogelarm gebied) tot tien maal (vogelrijk gebied) volledig worden afgewerkt, meestal omstreeks zonsopgang en minstens eenmaal 's nachts.

Bij de ochtendbezoeken wordt bij voorkeur begonnen een half uur voor zonsopgang voor zangvogels of later op de ochtend voor o.a. roofvogels, steltlopers en watervogels en er zitten ongeveer 10 dagen tussen de bezoeken. Het gebied wordt elk bezoek fijnmazig doorkruist en de waarnemingen die op broeden of een territorium duiden worden met afkortingen en symbolen op een veldkaart genoteerd, waarbij speciaal op 'uitsluitende' waarnemingen (van verschillende territoriumhouders) gelet wordt. Alleen in specifieke gevallen worden nesten gezocht

Dat goede veldwerk is essentieel. In het BMP is het altijd belangrijk geweest broedgedragingen (broedcode) van vogels in het veld nauwgezet te rubriceren en te noteren op de veldkaart. Met autoclustering is dat niet anders.

² van Dijk A.J. & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

³ / Versie 1.05 – Februari 2011 – GT/AD

Het veldwerk is uitgevoerd door Bart van Kessel, Piet van Dijk en Ria van de Rakt.

Bureauwerk

De waarnemingen kunnen online per bezoek en per soort als stippen steeds op blanco kaarten (via het Internet) worden ingevoerd. Het interpreteren en clusteren van waarnemingen tot territoria wordt door het autoclustering programma automatisch voor alle soorten en vaak binnen een minuut uitgevoerd. Als de waarnemingen in het veld goed genoteerd worden en vervolgens op een correcte wijze worden ingevoerd, zijn geen grote verschillen te verwachten met de handmatige clustering uit het verleden. Uiteindelijk gaat het er om dat het aantal territoria volgens de BMP-regels klopt.

De waarnemingen worden automatisch in de database van SOVON Vogelonderzoek Nederland bewaard. Via het Internet kan ten alle tijden toegang worden verkregen tot de resultaten.

Resultaten

Tijdsbesteding

In 2014 is Bedafse Bergen nieuw en omgeving in totaal 8 keer in de ochtend bezocht en 2 keer in de avond. In totaal besloegen de bezoeken 39 uur 45 minuten of uur in de ochtendbezoeken en 2 uur 15 minuten in de avond (zie ook Tabel 1).

Waargenomen vogelsoorten

In totaal zijn er 59 soorten waargenomen verdeeld over 1181 waarnemingen. Hiervan vertoonden er 55 soorten ook daadwerkelijk territorium-indicerend gedrag. Dit resulteerde uiteindelijk in 51 soorten met een territorium. In totaal werden 308 territoria gevonden.

De resultaten per bezoek en per vogelsoort zijn opgenomen in Tabel 1.

De soort met het hoogste aantal territoria in dit gebied is de Huismus met 30 territoria, gevolgd door de Vink (21) en Fitis (20). In het gebied ligt ook een kolonie van Huiszwaluwen. Deze telt waarschijnlijk 11 nesten, alhoewel er op de territoriumkaart van deze soort (in de bijlage) aangegeven staat dat het er 15 zijn. Navraag bij de zwaluwenwerkgroep levert het volgende op: 9 nesten. Deze verschillen komen doordat je waarschijnlijk voor deze soort heel nauwkeurig de ligging van de nesten aan moet geven voor het autoclusterprogramma. Dat zijn we niet gewend, want normaal hebben wij geen kolonievogels in het inventarisatiegebied.

Van alle waargenomen soorten staan er zes op de rode lijst⁴; Boerenzwaluw, Groene Specht, Huismus, Huiszwaluw, Kramsvogel en Matkop. Niet al deze soorten hebben in dit gebied gebroed, de Kramsvogel is alleen in de trektijd waargenomen. De andere soorten hebben wel broedterritoria, waarbij de Huismus zelfs de talrijkste soort in dit gebied is. Deze omgeving is waarschijnlijk wel een hele goede plek voor Huismussen, bij een paardenmanege met landbouwgrond en bossen. Twee territoria voor de Groene Specht is ook opvallend, zo groot is het gebied niet.

Een aantal soorten die niet op de Rode Lijst voorkomen, maar bij een herziening daarvan er mogelijk wel op komen, zijn ook aangetroffen. De Torenvalk hoort bij deze soorten en is wel aangetroffen, maar heeft geen broedterritorium in het gebied. De Geelgors heeft 5 territoria en de Zwarte Specht 1. Een andere opvallende soort is de Bosrietzanger, die ook een territorium heeft, een soort die je niet zo heel gauw hier zou verwachten, maar de locatie past wel goed bij deze soort.

⁴ Ruud van Beusekom, Paula Huigen, Fred Hustings, Kees de Pater & Johan Thissen Rode Lijst van Nederlandse broedvogels (2005) Uitgever: Tirion ISBN: 90-5210-59-87

Het terrein blijkt heel geschikt voor Boomleeuweriken, van deze soort zijn 5 territoria aangetroffen. Ook noemenswaardig zijn de 4 Gekraagde Roodstaarten, en karakteristiek zijn de 6 Grasmussen en de 9 Roodborstapuiten.

De Goudvink heeft volgens de gebruikte methode geen broedterritorium. De soort is een keer tijdens de ronde van 24 maart waargenomen, het betrof een paartje. Enige tijd later (6 april) is er door Piet van Dijk op vrijwel dezelfde plek ook een paartje Goudvink waargenomen. Als dit tijdens het BMP-onderzoek was gebeurd, was dit zeker een territorium geworden. Daarom hebben we besloten om er wel een toe te kennen.

Ten slotte werd er op de laatste ronde een Grote Gele Kwikstaart waargenomen. Het gebied heeft geen geschikte plekken voor deze soort en het is ook geen geldig territorium. Toch is het een opvallende waarneming en er wordt vermoed dat het een vogel is die na het broedseizoen aan het rondzwerven is gegaan en toen in dit gebied terecht is gekomen.

De soortkaarten van waarnemingen en eventuele territoria van de waargenomen soorten zijn opgenomen in de Appendix.

Tabel 1: Resultaten BMP inventarisatie Bedafse Bergen Nieuw 2014

Rode lijst soorten zijn rood aangegeven. Waarnemingen buiten het afgebakende gebied zijn weggelaten. Het territorium van de Goudvink is door ons zelf toegekend (zie tekst).

	7-mrt	21- mrt	24- mrt	27- mrt	4-apr	17- apr	8-mei	22- mei	7-jun	11- jun	19- jun	aantal	hoogste	aantal
soort	7:00 11:30	7:00 8:00	7:00 11:12	19:15 20:15	7:00 12:00	7:05 12:15	7:00 12:10	7:05 12:35	7:10 11:45	22:15 23:30	7:10 11:45	autocluster territoria	broed- code	norm bezoeken
Blauwe Reiger	2					1			2		1	0	0	-
Boerenwaluw						4	4	6	8		4	6	13	-
Bonte Vliegenvanger							1					1	3	3,5
Boomklever			4		2	1					2	2	3	7
Boomkruiper	3	3	3		2	3	2	2	2		1	9	3	7
Boomleeuwerik	3		4		3	2	1	2	4		4	5	3	7
Boompieper						9	2	6	4		5	9	6	4,5
Bosrietzanger								1				1	2	2,5
Buizerd	5		2		3	1	2	1	1		2	1	3	-
Ekster	1	1			1	1	1	1	2		2	1	13	-
Fitis					5	9	6	2	9		4	20	2	5
Gaai	2		3		2	2	1	1	2		1	4	3	-
Geelgors	4				2	1	3	2	3		3	5	3	7
Gekr. Roodstaart						2	2	2	2		2	4	12	4,5
Gierzwaluw							1	2	1		2	0	0	-
Goudhaan			1				1	1	2		2	3	2	7
Goudvink			1									1*	3	-
Grasmus							4	4	1		2	6	2	3,5
Grauwe Gans	4		2			2						1	3	-
Groene Specht	2		1		1	1		1			1	2	5	7
Groenling	1		1		1	1		2	1		1	4	3	-

Grote Bonte Specht	4		2		2	3	2	4	2	4	7	13	7
Grote Gele Kwikstaart										1	0	1	-
Grote Lijster			1		1			1		2	2	2	7
Havik			1			1		1			1	2	-
Heggenmus	2					1	1				2	2	7
Holenduif	3	3				2	1	1	1	2	5	3	-
Houtduif	4		1		6	7	1	4	3	6	5	3	7
Huismus	14	7			13	8	17	4	25	15	30	3	-
Huiszwaluw							5	11	10	10	11	13	-
Kauw			1			3	1	1		1	4	13	-
Kievit	2	3			4	1	2				2	3	-
Kokmeeuw							2				0	0	-
Koolmees	15	1	8		15	8	3	7	3	3	15	13	7
Kramsvogel	3										0	0	-
Kuifmees			1		1		1		1		3	3	7
Matkop						1					1	2	7
Merel	3	8			3	5	6	6	4	11	15	3	8
Nijlgans	3				1		1		1		1	3	-
Pimpelmees	10	4	2		7	6	4	2	8	2	9	13	7
Putter						3	2	1			1	3	-
Roodborst	8		7		5	9	3	4	5	7	9	6	8
Roodborsttapuit			3		2	2	5	6	4	3	9	3	6
Sijs			1								0	0	7
Spreeuw	6	9	2		9	5	11	9	7	6	8	13	-
Staartmees	1	1			1	1	1				2	3	-
Steenuil				1						1	1	3	-
Tijftjaf		4	11		9	7	6	6	6	8	15	3	7
Torenvalk					1	1	2	1			0	1	-

Tuinfluiters					4	2	4	2	3	5	2	4,5
Turkse Torsel										0	1	-
Vink	7	2	3	12	15	10	12	9	11	21	3	7
Wilde Eend	4		4	3	1	3	4		1	3	3	-
Winterkoning	2		3	4	4	3	1	6	6	7	2	7
Witte Kwikstaart	1	2		1	1	2		1	1	2	3	-
Zanglijster	5			2	2	1		2	3	5	2	8
Zwarte Kraai	7	1	1	7	4	4	3	7	5	6	13	-
Zwarte Specht				3		1		1		1	2	-
Zwartkop				4	10	7	7	4	7	15	3	5

Waargenomen zoogdiersoorten

Tijdens de broedvogelinventarisatie zijn in totaal 5 soorten zoogdieren waargenomen verdeeld over 24 exemplaren.

In tabel 2 staan de waarnemingen, de aantallen zijn geschat naar aanleiding van de kaarten van de waarnemingen van deze soorten. Daar is geen gestandaardiseerde methode voor gebruikt. Vleermuizen zijn wel waargenomen tijdens de avondbezoeken, maar zonder Batdetector zijn ze niet op soortnaam te brengen, vandaar dat er geen soortnaam bij staat. Wel kon door de waarnemers de grootte van de vleermuizen worden gezien, vandaar dat er ook dwergvleermuis spec. (dat betekend dat het een van de drie soorten Dwergvleermuis moet zijn geweest) in de tabel staat.

Tabel 2: Aantal waargenomen zoogdieren per bezoek en geschatte aantallen voor het gebied. Bezoekdata zie tabel 1.

Soort \ bezoek	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	aantal
Dwergvleermuis spec				2								2
Eekhoorn	2		2									2
Haas	1					1		4	1			4
Konijn			2			1					4	4
Vleermuis spec.										3		3

Appendix

Lijst met broedcodes; criteria van broedzekerheid

Code Omschrijving

0 Waarneming van een volwassen individu buiten de datumgrenzen in mogelijke broedbiotoop, zonder aanwijzing omtrent broeden.

1 Waarneming van een volwassen individu tussen de datumgrenzen in mogelijke broedbiotoop, zonder aanwijzing omtrent broeden.

2 Eenmalige waarneming tussen de datumgrenzen van zingend of baltsend individu in geschikt broedbiotoop.

3 Waarneming tussen de datumgrenzen van een paar in geschikt broedbiotoop.

4 Territoriumgedrag (zang, gevechten e.d.) op dezelfde plaats vastgesteld, op tenminste 2 dagen die minimaal 10 dagen uit elkaar liggen.

5 Baltsend paar (ook paring) tussen de datumgrenzen in geschikte broedbiotoop. Het voeren van een wijfje door het mannetje moet eveneens met code 5 worden aangegeven.

6 Bezoek van vogel aan een waarschijnlijke nestplaats, zoals Huismus die onder dakpannen kruipt.

7 Angstkreten of ander gedrag (alarmeren), dat wijst op aanwezigheid van een nest of jongen.

Houd er echter rekening mee dat alarmeren lang niet altijd duidt op een broedgeval. Veel vogels alarmeren ook wanneer ze niet broeden. Let daarom speciaal op of de vogel aan een bepaalde plaats is gebonden.

8 Vogel met broedvlekken (niet altijd een betrouwbare aanwijzing voor een broedgeval ter plaatse).

9 Transport van nestmateriaal, nestbouw of uithakken / graven van nestholte.

10 Afleidingsgedrag. De vogel doet alsof hij verlamd of gewond is, en lokt zo de waarnemer weg van het nest.

Afleidingsgedrag komt vooral voor bij soorten die in open terreinen broeden, zoals eenden, steltlopers en een enkele zangvogel, zoals Rietgors.

11 Pas gebruikt nest of eierschalen.

12 Pas uitgevlogen jongen van nestblijvers of uitgelopen donsjongen van nestvlieders. Deze code moet uiterst zorgvuldig worden gehanteerd. Soorten als sterns, meeuwen, zwaluwen, Roek, Spreeuw, Kruisbek, Sijs en Kleine Barmstijns kunnen met hun vliegvlugge jongen grote afstanden afleggen. De jongen worden dan soms nog door de ouders gevoerd. Let daarom uitsluitend op jongen die niet of nauwelijks kunnen vliegen.

13 Gebruikt nest met onbekende inhoud. Bezoek door ouders aan een nest waarvan de inhoud niet kan worden vastgesteld, of waarneming van broedende vogel. Deze code is onder meer bedoeld voor in kolonies broedende vogels zoals Roek en Oeverzwaluw.

14 Transport voedsel of ontlasting.

Transport van ontlastingspakketjes van of voedsel voor de jongen is voor de meeste zangvogels een bruikbare code. Bedenk echter dat meeuwen, roofvogels en sommige andere soorten hun jongen nog lang na het uitvliegen voeren (zie ook code 12) terwijl sterns en IJsvogel soms lange voedselvluchten maken, en dus best met voedsel buiten het broedgebied kunnen worden waargenomen. Het voeren van een wijfje door het mannetje moet met code 5 worden aangegeven.

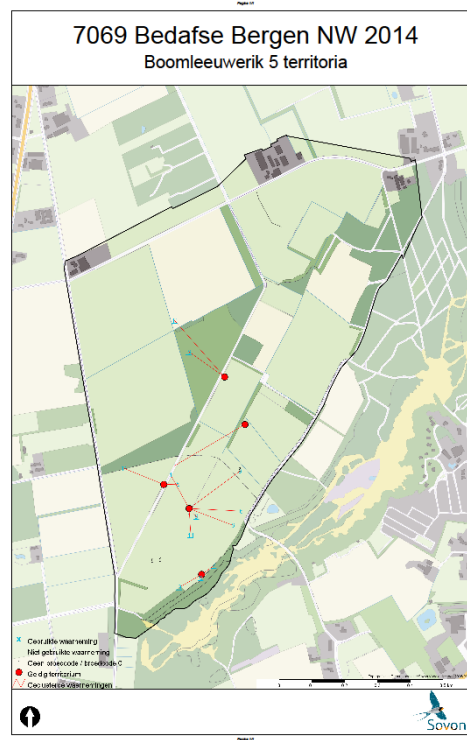
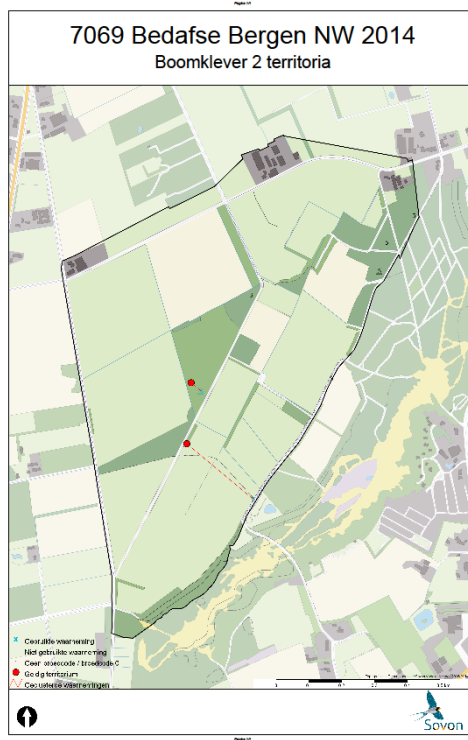
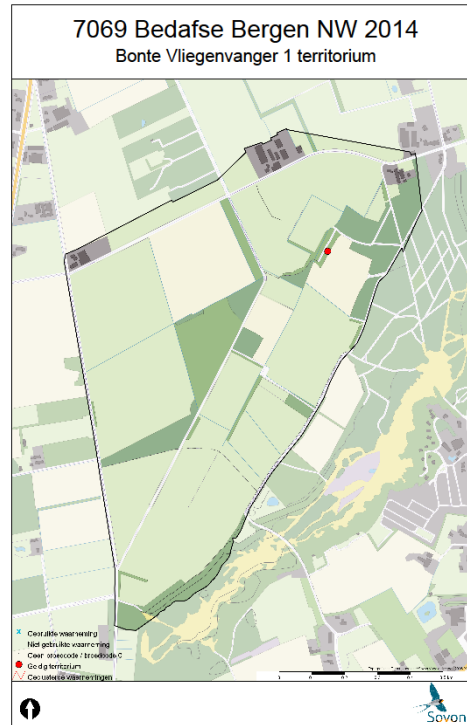
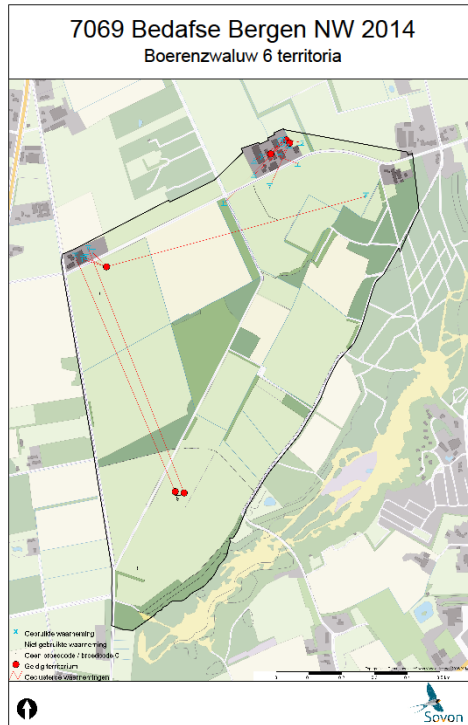
15 Nest met eieren.

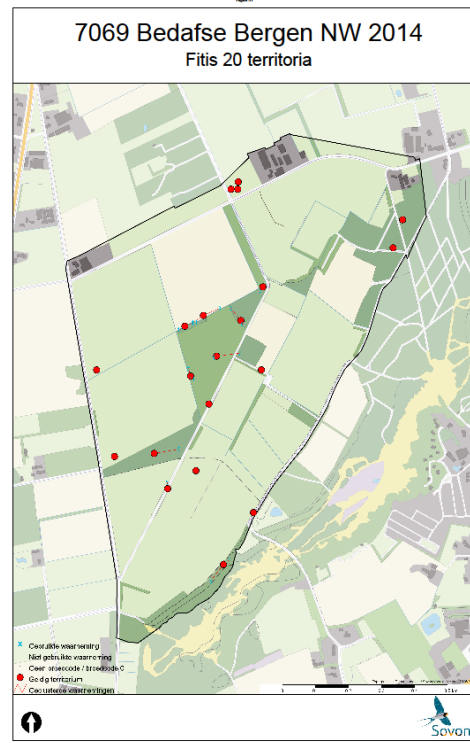
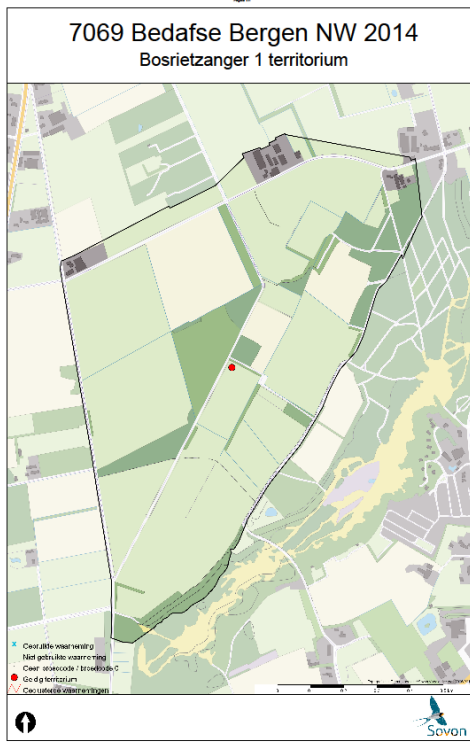
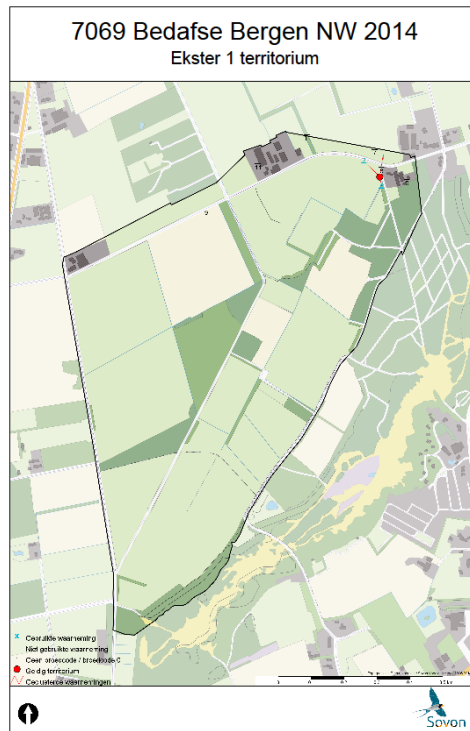
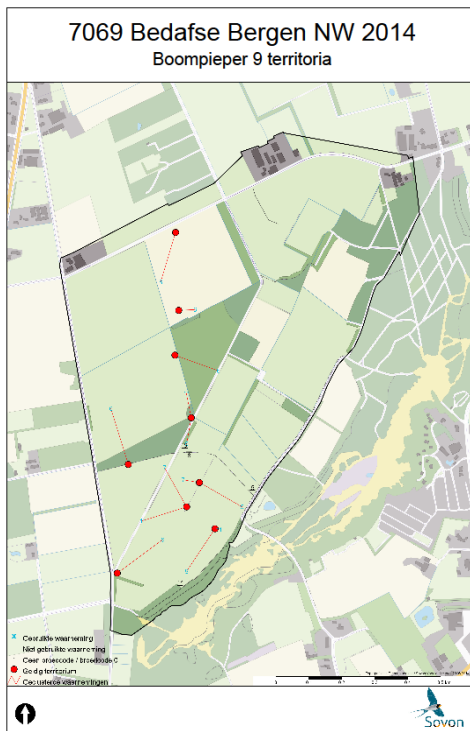
16 Nest met jongen gezien, of de jongen in het nest gehoord.

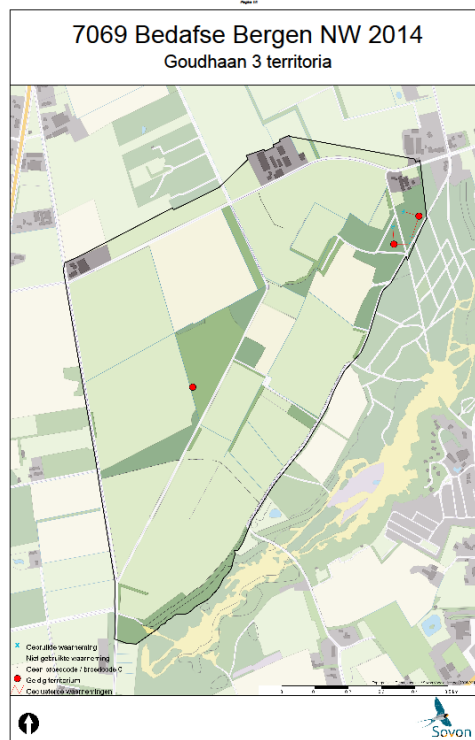
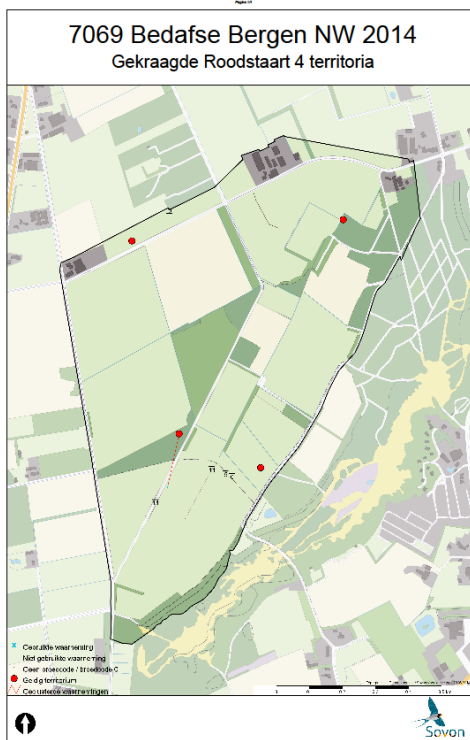
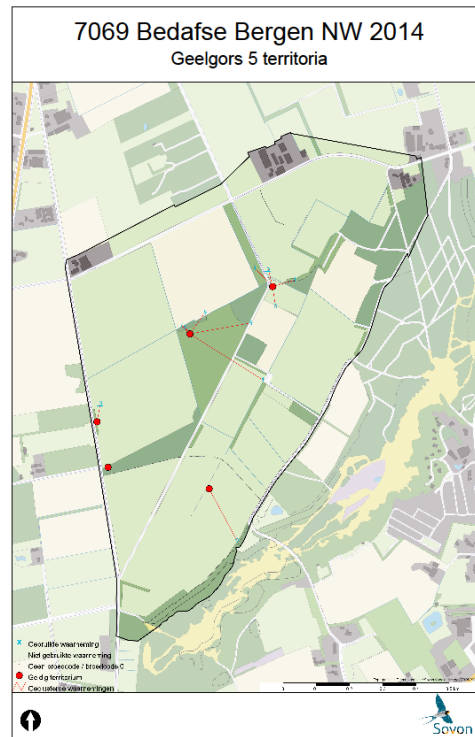
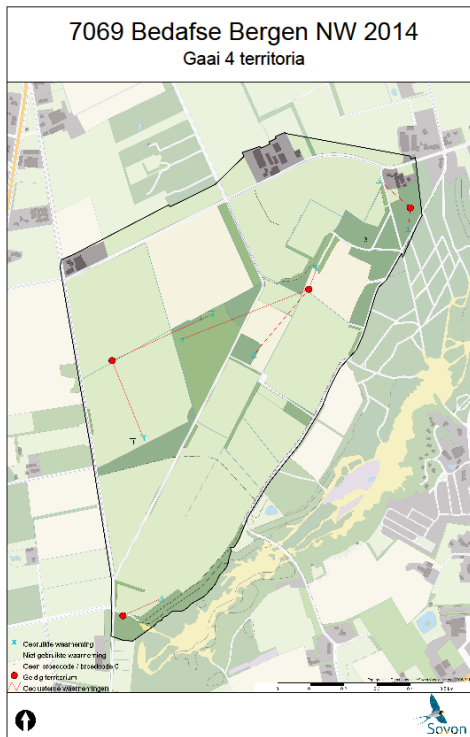
Appendix

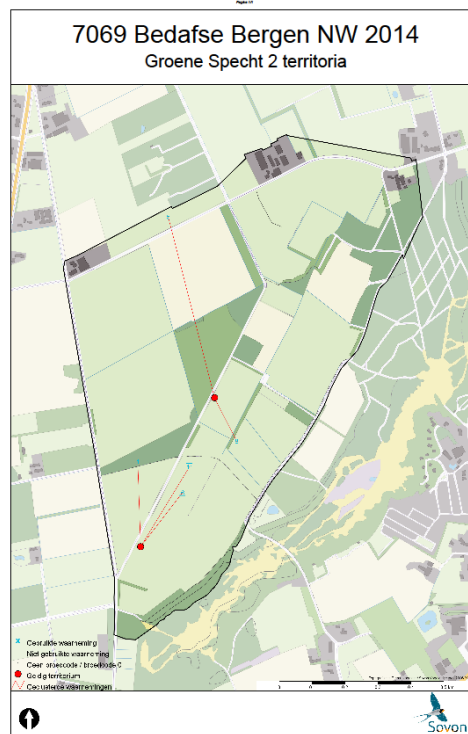
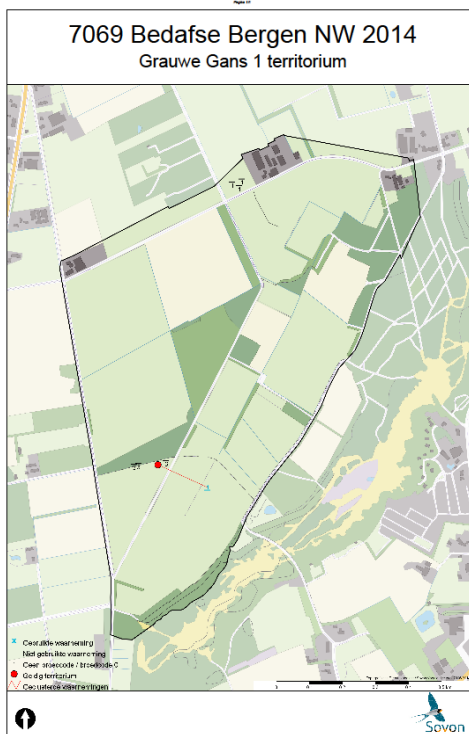
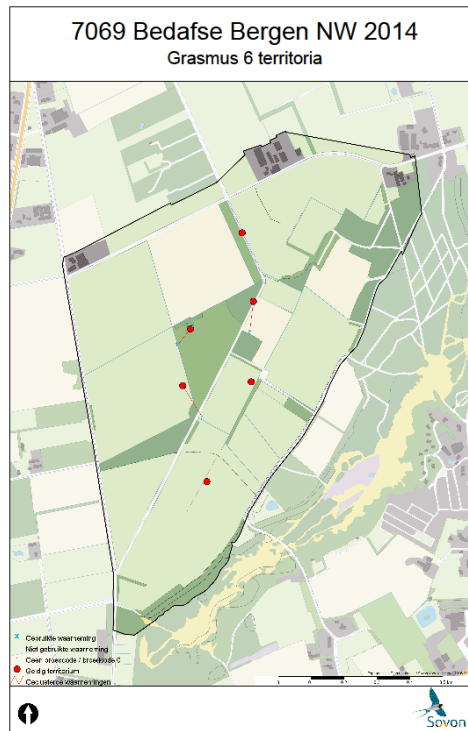
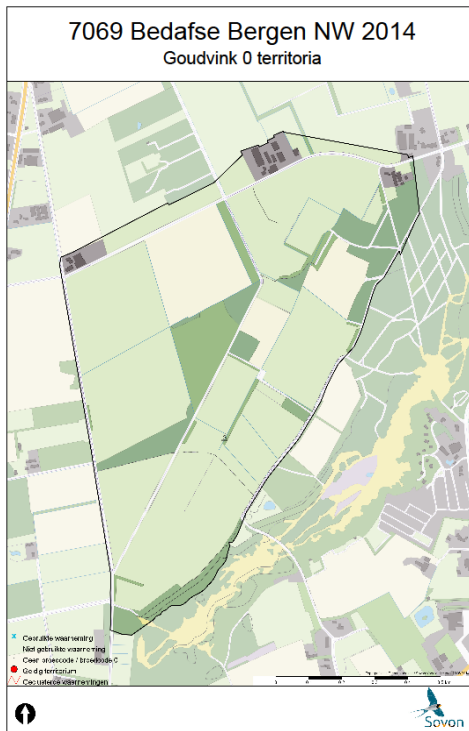
Soortkaarten van met en of meer territoria

De kaart van de Buizerd en de Havik zijn uit beschermingsoverwegingen niet afgebeeld.

De Goudvink heeft door ons wel een territorium toegekend gekregen

